Kif jitgħallem kelb

minn PS1182 Christopher Formosa – Sezzjoni Klieb

Merħba ħbieb, nilqagħkom għal darb'oħra f'din ir-rokna ddedikata lis-Sezzjoni tal-Klieb tal-Pulizija. Minn meta aħna bħala sezzjoni bdejna nitkellmu fuq diversi aspetti li għandhom x'jaqsmu mal-klieb, kemm dawk tal-pulizija u dawk inġenerali, kien hemm diversi persuni li urew ix-xewqa li nittratta diversi aspetti dwar kif jitgħallem kelb. Għaldaqstant f'din l-edizzjoni ħa nibdew nitkellmu dwar kif jitgħallem kelb u saħansitra dwar xi wħud mit-tekniki li jintużaw.

Waħda mill-aktar mistoqsijiet komuni li niġi mistoqsi hi kif jitgħallmu l-klieb? Qabel ma nibdew induru ma' din il-mistoqsija, tajjeb li nispjega punt importanti ħafna. Meta niġu biex nitkellmu dwar kif jitgħallem kelb, tajjeb li nagħmlu distinzjoni bejn żewġ fatturi importanti. Dawn huma:

- *Innate behaviour* – Imġieba intrinsika
- *Learned behaviour* – Imġieba mgħallma

L-imġieba intrinsika hi dik l-imġiba fejn ma tiġix mgħallma matul il-ħajja tal-kelb iżda tiġi imposta permezz tal-ġenetika u l-karatteristiċi tal-istess kelb jew razza. Eżempju ċar ta' dan narawh f'dawk ir-razez li jintużaw kemm bħala klieb għall-kaċċa - *gun dogs* u kemm dawk li jintużaw għall-kontroll tal-merħla - *herding dogs* fejn l-imġiba tagħhom tgħaddi permezz tal-ġenetika u mhux tiġi mgħallma.

Min-naħa l-oħra l-imġiba mgħallma hija aktar vaga minħabba l-fatt li hemm diversi modi ta' kif din l-imġiba tista' tiġi adottata. Uħud mill-iktar metodi komuni fejn permezz tagħhom iseħħ dan it-tagħlim huma:

- *Trial and error*
- *Observation / Social learning*
- *Associative learning*

Qabel ma nibdew nitkellmu fuq dawn il-metodi li semmejna, tajjeb li ngħidu li l-klieb jitgħallmu eżatt bħan-nies, biex inkun aktar preċiż bħat-tfal. L-uniku differenza li nsibu hija li t-tfal jitkellmu filwaqt li l-klieb ma jitkellmux.

L-ewwel metodu li semmejt hu dak li jgħidulu *by trial and error* fejn il-kelb jitgħallem permezz tal-falliment tiegħu stess. Dan il-metodu jissejjaħ ukoll il-metodu tal-prova fejn il-kelb jibqa' jipprova jittanta xortih sakemm jilħaq l-għan tiegħu. B'hekk wara diversi tentattivi l-kelb ikun tgħallem jasal għall-għan aħħari mingħajr il-bżonn ta' ħadd. Eżempju ta' dan ġeneralment narawh meta l-klieb jibqgħu jippruvaw sakemm jieħdu dak li jkunu jridu bħal ngħidu aħna jġibu xi ħaġa li tkun f'post diffiċli, jidħlu jew joħorġu f'xi kamra li tkun magħluqa, jieħdu xi ħaġa tal-ikel wara diversi nbiħ, u bosta affarijiet oħra.

It-tieni metodu li semmejna hu dak tal-*observation / social learning.* Dan il-metodu hu effettiv ħafna speċjalment fejn jidħlu klieb żgħar fl-età. Dan għaliex it-tagħlim jiġi trasmess permezz tal-viżwal fejn il-kelb jitgħallem jagħmel xi ħaġa wara li jkun osserva kelb ieħor jagħmel hekk. Kif ġa semmejt qabel, dan il-metodu hu effettiv ħafna fil-ġriewi minħabba l-fatt li waqt l-iżvilupp tagħhom dawn ikunu qed jassorbu dak kollu li jkunu qed jaraw. Fix-xogħol tagħna dan il-metodu jintuża ħafna speċjalment waqt it-taħriġ kemm dak tat-tfittxija u kemm dak tal-protezzjoni. Dan l-aħħar, dan il-metodu ntuża ħafna waqt il-programm tal-ġriewi fejn mill-età ta' tliet ġimgħat dawn bdew jiġu gradwalment esposti f'diversi postijiet, strutturi, ħsejjes, temperaturi, nies u saħansitra bdew jaraw diversi klieb jilagħbu, ifittxu u jagħmlu xogħol ta' protezzjoni biex b'hekk ikollhom introduzzjoni ta' x'inhu mistenni minnhom.

It-tielet u l-aħħar metodu li semmejna hu l-aktar metodu komuni u importanti fejn jidħol it-tagħlim. Apparti l-fatt li dan il-metodu jintuża ħafna fit-tagħlim tal-klieb, tajjeb li ngħidu li dan il-metodu jintuża kontinwament minn kulħadd għas-sempliċi raġuni li hu bbażat fuq konsegwenzi.

Bażikament *associative learning* jinqasam fi tnejn;

- *Classical conditioning*
- *Operant conditioning*

Il-*classical conditioning* ġie l-ewwel studjat minn Ivan Petrovich Pavlov, 1849 - 1936 waqt li kien qed jagħmel riċerka rigward il-bżieq tal-klieb. Mingħajr ma nidħol f'daqshekk dettall Pavlov skopra li jekk oġġett li minnu nnifsu joħloq reazzjoni tippreżentah dejjem ma' oġġett ieħor newtrali għal diversi drabi, fl-aħħar mill-aħħar dan l-istess oġġett se jqanqal l-istess reazzjoni meta jiġi ppreżentat waħdu. Tajjeb li ngħidu li sabiex dan ikun meqjus bħala *classical conditioning* ir-reazzjoni trid tkun waħda involontarja bħar-riflessi, emozzjonijiet, biża' u ġuħ. Għaldaqstant, kull reazzjoni li ssir b'mod volontarju ma taqax taħt din it-teorija.

Tistaqsuni, x'sens fiha li tgħallem kelb jibża'? Tajjeb li ngħidu li dan il-metodu jintuża l-iktar fejn ikun hemm każ ta' *phobia* fejn wieħed ibiddel dik ir-reazzjoni negattiva f'waħda pożittiva permezz ta' sistema li tissejjaħ *counter-conditioning*.

Għall-kuntrarju, l-*operant conditioning* jinvolvi kull għemil volontarju mistenni mill-kelb. Dan ġie studjat minn B. F. Skinner 1904 - 1990 li hu magħruf bħala l-missier tal-*operant conditioning* fejn bosta mill-istudji tiegħu tkomplew fuq ix-xogħol ta' Edward Thorndike 1874 - 1949 li hu magħruf għal-*law of effect*. F'waħda mit-teoriji tiegħu Skinner qal hekk, '*Behavior which is reinforced tends to be repeated (i.e. strengthened); behavior which is not reinforced tends to die out or be extinguished (i.e. weakened)*.'

Fuq dan il-kunċett, Skinner identifika tliet punti importanti ħafna li huma;

- *Neutral stimuli*
- *Reinforcers*
- *Punishers*

Għaldaqstant, il-parti l-kbira tat-taħriġ tal-klieb joħroġ minn din it-teorija li għadni kemm semmejt.

Meta nsemmu *neutral stimuli* nkunu qed nirreferu għal dak kollu li meta jiġi ppreżentat l-ewwel darba ma jqanqal l-ebda reazzjoni bħal eżempju *sit* jew *down*. F'dan il-każ, jekk jien ikolli nġib kelb li għadu mhux mgħallem u ngħidlu *sit*, din tal-aħħar tkun bla effett għaliex ma tkun għadha tfisser xejn għall-kelb. Min-naħa l-oħra, *reinforcers* huma dawk l-affarijiet li meta jiġu ppreżentati dawn iżidu l-prestazzjoni tal-kelb bħal eżempju ikel jew xi ġugarell. L-aħħar kategorija hija dik tal-*punishers*. Ix-xogħol tagħhom hu li meta jiġu ppreżentati dawn inaqqsu dik l-imġiba partikulari. Tajjeb li ngħidu li kemm ir-*reinforcers* u kemm il-*punishers* jinqasmu fi tnejn, li jissejħu;

- *Positive u negative reinforcers*
- *Positive u negative punishment*

Dawn tal-aħħar ħa jkollna ċans nispjegawhom aktar fid-dettall fl-edizzjoni li jmiss. Qabel ma nagħlaq din ir-rokna, tajjeb li nsemmi żewġ punti importanti ħafna. L-ewwel punt hu li tajjeb li nifhmu li meta nsemmu l-kelma *punishment* ma nkunux qegħdin nikkastigaw il-kelb, iżda nkunu qegħdin nikkoreġu dik l-imġiba partikulari.

Tajjeb li ngħidu wkoll li sfortunatament meta nsemmu l-kelma kastig ħafna nies jassoċjawha mas-swat u daqqiet, iżda dan mhux il-każ. Aktar 'il quddiem ħa jkollna l-opportunità li nispjegaw dan il-punt fejn ħa nifhmu aħjar xi nkunu qegħdin infissru meta nsemmu l-kelma kastig.

L-aħħar punt hu li meta naraw il-kliem *positive* u *negative*, dawn ma jkunux qed ifissru għal xi ħaġa tajba jew ħażina iżda għal xi ħaġa miżjuda fil-każ ta *positive* u xi ħaġa mnaqqsa fil-każ ta *negative*.

Għal-lum naħseb li aħjar nieqaf hawn peress li semmejna ħafna affarijiet ikkumplikati. Din tal-lum kienet daqsxejn informazzjoni fuq fuq ta' wħud mit-teoriji li jintużaw. Jekk il-bambin irid, fl-edizzjoni li ġejja ser inkomplu niftħu fuq it-teorija tal-*operant conditioning* fejn ħa naraw diversi eżempji fil-ħajja ta' kuljum kemm fejn jidħlu l-klieb u anke fejn jidħlu n-nies.

Sadanittant, jekk ikun hemm xi ħadd li jkun jixtieq aktar informazzjoni dwar xi suġġett li huwa relatat ma' din is-sezzjoni jista' f'kull ħin iċempel fuq 2294 3572.

christopher.a.formosa@gov.mt